

Mahájánské texty

Květoslav Minařík
H. P. Blavacká

MAHÁJÁNSKÉ TEXTY

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 12

CANOPUS

Květoslav Minařík — H. P. Blavacká

MAHÁJÁNSKÉ TEXTY

CANOPUS
Praha 2012

Věnováno nemnohým
H. P. B.

© Květoslav Minařík, 2012

ISBN 978-80-85202-86-1

ÚVOD KOMENTÁTORA

Jestliže se s hlubokým porozuměním ponoříme do obsahu tohoto spisu, zřetelně se nám projeví, že evropskou okultní a mystickou literaturu musíme rozdělit do dvou od sebe zcela odlišných skupin. Jedna z nich obsahuje návody a sliby, které nevedou k niterné transfiguraci nebo ke zničení osobitosti hledajících lidí, ale jen ke svůdným představám rozvoje abnormálních schopností a sil a tím ovšem k představám o osobním uplatnění a úspěchu. Tato skupina spisů je zastoupena daleko větším počtem knih než druhá; ta bere v úvahu osudové příčinnosti ve světě živoucích tvorů a bytostí, a proto ukládá hledajícím lidem tak hlubokou mravní kázeň, že se pod jejím tlakem musí jejich osobnost rozplynout jako bezduchý přízrak.

I ti, kdo již hledají na cestách mystiky, však většinou natolik podléhají světským zřetelům, že si knih této druhé skupiny ani nevšímají nebo jim nerozumějí. Reagují spíš na návody a sliby, které na nich požadují část jejich času, a ten se jim zdá dobře využitý v objektivně bezpředmětných mentálních a fyzických cvičích.

Rozumíme-li dobře kvalitě psychického rozvoje světsky zaměřených lidí, musíme se vyhybat každému zkoumání, kam zavádí životnost a vůle nezušlechtěná vysokými zřeteli. Právě rozvoj těchto vysokých zřetelů nás má na cestách mystiky zajímat především, aby v nás pochybné mentální a fyzické cviky nebudily neblahé předzvěsti.

Hlas ticha klade důraz především na vývoj těchto vysokých zřetelů. Proto jsem jej zařadil do nejhodnotnějších mystických spisů — a chtěl tomu jistě sám osud, že jsem poznal člověka, jehož mystické úsilí bylo věrným obrazem pouček tohoto spisu. Upozornil jsem ho na to, ale on této knize stejně nerozuměl, neboť se právě rozvíjel do duchovního života spontánní silou právě duchovní realizace. Tím chci říci, že byl mystikem způsobem svého života a nikoli teoretickými znalostmi.

Byl bych mu rád umožnil, aby své životní mystické úsilí mohl zařadit do určité mystické metodiky, a proto jsem se rozhodl udělat k tomuto spisu komentáře, které by mu jeho situaci objasnily.

Právě v té době jsem však byl o tyto komentáře požádán i jedním theosofem, který je chtěl vydat knižně. To se však nepodařilo pro očividné zevní překážky . . .

Zatím však týž člověk, pro něhož jsem komentáře napsal, potvrdil všechny mé znalosti a zkušenosti „Stezky tajného srdce“. Proto jsem komentáře přepracoval s ohledem na to, aby ukázaly nauku tohoto spisu z ještě hlubšího hlediska. Poučen velikým potvrzením, rozhodl jsem se ve víře ve skutečnou upřímnost hledajících lidí odhalit ještě více clonu z pravé mystiky. Rozhodl jsem se také, že toto dílo zahrnu do skupiny svých spisů, které mají jako celek ukázat, jakým způsobem mají hledající lidé překonat světskost a přes nebeské stavy dosáhnout nirvány.

Cesta, kterou tento spis ukazuje, může, jak vím, každého odstranit svou přisností a vznešeností. Cíle mystiky jsou však tak vysoké, že jich žádný světsky orientovaný člověk nemůže dosáhnout. Ale tyto cíle vábí právě svou nadsvětskostí, která by byla zničena a pošlapána i nejmenším nádechem světskosti. Z toho důvodu je nezbytné, aby toužící lidé přijali mravní zřetel a kázeň, která je zbaví světskosti dříve, než vstoupí do oblasti, kterou má tento spis na zřeteli.

Uvažujeme-li tedy o vznešených cílech pravé mystiky, musíme technická cvičení tolik zdůrazňovaná povrchními spisy pojednávajícími o mystice pokládat za úsilí marné. Neboť život není zmatená hra, leda na povrchu. V hlubinách vlastní bytosti je každý jedinec vystaven vážným tlakům ŽIVOTA, tlakům, které musí řešit, jestliže se ovšem již nestal bezduchou mátohou, která vnitřní život ztratila a žije pouze viděním a povrchními reakcemi, čili reflexy.

Ač nerad, soudím, že se počet lidí žijících psychickými reflexy skutečně zvětšuje. Proto se u druhé skupiny lidí, u těch, kteří žijí nitrem, jeví potřeba nalézt metodu, jejíž pomocí by překonali svět, který je induktivní silou obvyklých zřetelů tísní víc a víc. Jenže metoda bývá téměř vždy spíše čímsi neživým a bytosti vzdáleným, a proto je třeba NAUKY, která ukazuje cestu k hluboké přeměně právě v přirozeném stavu bytosti. Zde se však již nevystačí se zevními postoji a úkony, nýbrž s úsilím o mravní proměnu, jejíž podoba nám svítá z textu této knihy. Proto může být tato kniha blízka každému, kdo vážně myslí na své vykoupení.

To, čím text může hledajícího a toužícího člověka odstrašovat, bude mírněno úspěchy v úsilí o mravní proměnu. Jenom světsky orientovaní lidé se mohou strachovat pouček, příkazů a napomenutí, které text obsahuje. Jakmile se očistí, bude jim jeho mrazivé ovzduší příjemné stejně jako chladný vánek v tropickém dni. Domněle těžký a bolestný život bódhisattvů se jim pak ukáže jako radikální způsob bytostné očisty, jejímž ovzduším svítá a probleskuje blaženost a volnost Velikého Vykoupení tak zřetelně jako za žádného jiného duševního postoje.

Veliký cíl, totiž vykoupení, je abstrakcí pro každého z těch, kdo v sobě nosí byt jen nepatrnou stopu svěskosti a instinktivnosti. Všechno, co náleží do těchto dvou forem živočišnosti, musí být vyhlazeno hlubokým zaměřením bódhisattvického ducha, který je kvalitativně opakem ducha sobeckého. A vědomí bódhisattvů se snadno přesmekne z oblasti jevů do transcendentna, kde již nebude zatíženo okovy dobra nebo zla. Potom jim vzejde moudrost, která je korunou „velikých překonatelů“ — čekajících již jen na samovolné vyhasnutí každé stopy sklonu k diferenciaci na úrovni uvědomování, k diferenciaci, která stahuje monadu do křečovitého stavu, jež poznáváme jako bytí.

Tak vysokými zřeteli, které zbavují každého usilujícího člověka celé jeho vlastní osobitosti, ukazuje tento spis spolehlivou cestu k nejvyššímu cíli, v němž již neexistuje žádná křeč bytí, ať je ze subjektivního hlediska chápána jako příjemná, nebo nepříjemná. A Veliký Cíl ukáže, že je jediným domovem, do něhož se musí jednou vrátit všichni ti, kdo se cestou inkarnacemi ztratili v sansáru, ošálení zdáním, která jim před očima kouzlil zevní svět.

Nechť je tedy tato kniha ukazatelem nejvyšší cesty, pravého úsilí a opravdového vykoupení!

Květoslav Minařík

PŘEDMLUVA

HELENY PETROVNY BLAVACKÉ

Tyto stránky jsou výběrem z knihy zlatých předpisů, z jednoho z oněch děl, která byla vložena do rukou žáků mystiky na Východě. V oné škole, jejíž učení bylo přijato též mnohými theosofy, je jejich znalost povinná. Pořízení překladu tohoto díla bylo pro mne úkolem poměrně snadným, jelikož znám z paměti mnohé z těchto předpisů.

Je velmi dobře známo, že se v Indii metody psychického školení od sebe liší podle toho, který guru (učitel nebo mistr) je provádí. Nelíší se však jen proto, že patří k různým filozofickým školám, jichž je šest, ale též proto, že každý guru má svou vlastní soustavu, kterou obyčejně udržuje ve velké tajnosti. Za Himálajem však není v metodách ezoterních škol rozdílu, nejedná-li se právě o gurua, který je pouze obyčejným lamou, jenž zná jen o trochu více než ti, které učí.*

*Dílo, z kterého zde překládám, tvoří část téže skupiny spisů jako dílo, z něhož byly vyňaty Znělky Knihy Dzyan, na které spočívá Tajná nauka. Společně s velikým mystickým dílem, nazvaným Paramártha, o němž praví legenda o Nágárdžunovi, že bylo odevzdáno velikému arhatovi nágy, čili „hady“ (pojmenování dávané středověkým zasvěcencům) si činí nárok na stejný původ i Kniha zlatých předpisů. Přesto její myšlenky a nauky, jakkoli vznešené a původní, nalézáme často v různé podobě v sanskrtských dílech jako v Džňáněšvarí,** v onom skvělém mystickém pojednání, kde Kršna líčí Ardžunovi planoucími barvami stav plně osvíceného jogína; rovněž je nalézáme i v různých upanišádách. To je konečně přirozené, jelikož většina, když ne všichni z velikých arhatů, prvních to následovníků Gautamy Buddha, byli Hindové a Árjové a nikoli Mongolové, zvláště ti, kteří se vystěhovali do Tibetu. Díla, jež jen Árjásanga po sobě zanechala, jsou velmi početná.*

*V hinduismu.

**Džňáněšvarí je, jak je nyní známo, psána maráthsky a skládá se z Bhagavadgíty komentované Džňáněšvarem.

Pozn. vydavatele: Veškeré poznámky označené * jsou původní poznámky H. P. B.

Původní Předpisy byly vyryty do tenkých obdélníkových destiček, opisy pak velmi často do kotoučů. Tyto kotouče nebo tabulky jsou obvykle uchovávány na oltářích chrámů přidružených ke střediskům, kde jsou zřízeny tzv. „kontemplativní“ čili mahájánské školy (jógačára). Jsou psány různě, někdy tibetsky, většinou však v ideografech. Posvátná řeč (senzar), nehledě k její vlastní abecedě, může ještě být vyjadřována různými způsoby psaní, tajnými znaky, které připomínají spíše ideografy než slabiky. Jiná metoda (tibetsky zvaná lug) používá čísel a barev, z nichž každé představuje jedno písmeno tibetské abecedy (třicet jednoduchých a čtyřasedmdesát složených písmen) a tak tvoří úplnou abecedu tajného písma. Při používání ideografů je nutno číst text určitým způsobem, neboť v tomto případě symboly a znaky používané v astrologii, tj. dvanáct zvířetníkových znamení a sedm základních barev, každá ve třech odstínech — světlé, základní a temné — představují třiatřicet písmen jednoduché abecedy pro slova a věty. Vždyť při této metodě dvanáct pětkrát opakovaných znamení zvířetníku spojených s pěti živly a sedmi barvami dává celou abecedu, složenou ze šedesáti posvátných písmen a dvanácti znaků. Znak, umístěný na počátku textu, rozhoduje o tom, zda má čtenář číst po indickém způsobu, kdy každé slovo je jednoduše přizpůsobeno sanskrtu, nebo podle zásad čínského čtení ideografického. Nejsnadnější způsob je však ten, který nenutí čtenáře k používání nějakého zvláštního nebo vůbec jakéhokoli jazyka, neboť znaky a symboly byly jako arabské číslovky a značky obecným a mezinárodním majetkem zasvěcených mystiků a jejich následovníků. Tatáž zvláštnost je typická u jednoho způsobu čínského písma, které může čít kdokoli obeznámený s jeho povahou se stejnou snadností; Japonec je např. může stejně snadno číst ve své vlastní řeči jako Číňan v jazyku svém.

Kniha zlatých předpisů — z nichž některé jsou z předbuddhistické doby, zatím co jiné jsou pozdějšího data — obsahuje asi devadesát menších zvláštních pojednání. Z těch jsem se naučila devětatřiceti zpaměti již před léty. Abych mohla přeložit zbytek, byla bych se musila uchýlit k poznámkám roztroušeným v neobvykle velkém množství písemných dokladů a záznamů, sebraných v minulých dvaceti letech, jež nikdy nebyly uspořádány, což by věc nečinilo na žádný způsob snadným úkolem. Všechny by ani také

nemohly být přeloženy a dány světu příliš sobeckému a tolik připoutanému ke smyslovým věcem a tudíž naprosto nepřipravenému správně pochopit mravouku tak vznešenou. Neboť když člověk vážně nevytrvá na cestě sebepoznání, pak nikdy není ochoten vyslechnout takové rady.

Přesto však nepřeborné svazky východního písemnictví, zvláště upanišád, jsou takové mravouky plny. „Usmrť všechnu touhu po životě“, praví Kršna k Ardžunovi. Tato touha má své sídlo pouze v těle, v nositeli vtěleného Já a nikoli v Já samotném, jež je „věčné, nezničitelné, jež nejen nezabývá, ale nemůže být samo zabito“ (Katha-upanišada). „Usmrť pocitování“, učí Suttanipátó, „dívej se stejně na rozkoš a bolest, zisk i ztrátu, vítězství nebo porážku“. Rovněž: „Jen ve Věčném hledej útočiště.“ „Znič pocit oddělenosti“, stále různými způsoby opakuje Kršna. „Mysl (manas), která sleduje toulavé smysly, činí duši (buddhi) stejně bezmocnou jako člun, jenž unášen větrem bloudí po vodách“ (Bhagavadgíta II, 67).

Proto jsem považovala za lepší pořádit jakýsi rozumný výběr jenom z těch pojednání, která budou vhodná oněm několika skutečným mystikům v Theosofické společnosti a která určitě uspokojí jejich potřeby. Jen oni ocení tato slova Kršny — Krista, vyššího Já.

„Mudrcové netruchlí ani pro živé ani pro mrtvé. Aniž bylo vskutku doby, kdy bych nebyl já nebo tito vládcové lidí a také nikdo z nás ani v budoucnosti nepřestane být“ (Bhagavadgíta II, 11, 12).

V tomto překladu jsem učinila vše, aby byla zachována básnická krása řeči a jejích obrazů, jimiž se vyznačuje dílo původní. Do jaké míry se mi toto úsilí zdařilo, nechť posoudí čtenář sám.

ZLOMEK PRVNÍ

HLAS TICHÁ

1. Tyto pokyny platí pro ty, kteří neznají nebezpečí nižších iddhi, čili psychických sil.^{1}*

Mluví-li se o nižších psychických silách, nejde snad vždy o kouzelné síly, ale o psychická napětí, jejichž bezprostředními impulsy je člověk podněcován k tomu či onomu činu. Výraz magické síly proto musíme z evropského hlediska chápat jako neovladatelné psychické podněty; ty však člověk v sobě uložil sám svými zřeteli. Zřetele totiž znamenají vytváření vztahů a z nich vzniká napětí, které se vybíjí proti předmětům těchto vztahů nebo předmětům jim podobným.

Tato velmi neutěšená situace přivádí člověka vždycky do neshody, pocházejících z rozličných „nevyhnutelností“, které si sám připravil. Jóga se však stává živou a významnou teprve tehdy, když tato situace přestala. To je smysl slov textu, jež tímto způsobem dává najevo, že počátek jógického školení vůbec je nutno vidět ve snaze o psychické překonání této situace. Ten, kdo chce být jogínem, musí především začít s takovou mentální a vědomou životosprávou, jaká ho vede ke zcela jiným zřetelům, než jaké měl dosud. Musí se zaměřit k transcendentální oblasti, aby objektem jeho mysli a vědomí byly oblasti a věci nadsvětské a tím se konečně vymanil ze vztahů světských, na něž si vždy stěžuje, mluví-li o životní strasti.

Výsledek úsilí o usměrnění zřetelů do transcendentna se posléze projeví vyvstáním šťastných nadsvětských pocitů a to je vlastně stav, označitelný za přípravu k józe.

2. Ten, kdo by chtěl slyšet hlas náda,² „bezzvučný zvuk“ a pochopit jej, ten se musí seznámit s povahou dhárány.³

Dhárana je v tomto případě považována za soustředění mysli, jehož pomocí dosáhl člověk tak hlubokého psychického nebo mentálního utišení, že uslyší hlas náda. Tento hlas, duchovní ticho, je reakcí na tvůrčí přírodní i kosmické znění; to není běžně slyšitelné,

* Číslované poznámky H. P. B. najdete na konci knihy před vysvětlivkami.

i když jeho některé modifikace může člověk slyšet jak v určitém obvyklém tónu v uších, tak i přímo v přírodě. O tom se bude mluvit dále v textu. Nyní je nutno pouze připomenout, že skutečným mentálním utišením, jehož bylo dosaženo soustředěním z vlastní vůle, bude „vnímáno ticho“; ticho je rušeno tvůrčím zněním a to se mění v tón, zesilující až do strašných úderů a praskotu. Jenom slyšení těchto průvodních zvuků může ten, kdo chce být jogínem, považovat za doklad pravého mentálního utišení. To znamená, že když se tyto zvuky nedostaví, nedosáhl vlastně mentálního soustředění, ale pouze upoutal pozornost, což se rovná meditaci nebo soustředění s určitou myšlenkou.

3. Když se žák stal lhostejným k předmětům smyslového vnímání, musí vyhledat krále těchto smyslů, tvůrce myšlenek, původce klamu.

Tímto králem je vlastně zřetel nebo názor. Upíná-li se k tvářnosti skutečna, podněcuje k určitému myšlení; takové myšlení modeluje schopnost prozření neboli vhled toho druhu, jakým bývají obdařeni světší dobře učlenění lidé. To znamená, že zajímá-li se člověk jenom o zevní vzhled jevů, bude se jeho myšlení pohybovat jenom v této sféře; to je pravá příčina nevědomosti, jak ji chápe mystika, jóga nebo buddhismus. Chce-li člověk nabýt poznání, musí zaměřit pozornost k tomu, jak se jev chová a nikoli k tomu, jak vypadá. To je ostatně psychologický moment, který působí na rozvoj inteligence, vzdělanosti a moudrosti. Kdo se zajímá o vzhled jevů, ten je vždy duševně zaostalejší, dokonce přesně v poměru ke zřetelům, usměrněným buď k povrchu, nebo k nitru věcí.

4. Mysl je velikým vrahem Skutečnosti.

5. Toho vraha nechť žák usmrtí.

Mysl je síla nebo schopnost, která člověku, jenž ji neovládá, dovede představit jeho vlastní přesvědčení jako objektivní skutečnost. Člověk tak vlastně sám sobě buduje síť klamu, klamných přesvědčení a názorů, jimiž je sváděn na scestí v poznávání povahy skutečnosti.

Mysl je nutno usmrtit. Může být usmrcena „vědomým soustředěním s oporami“, což znamená soustředění na objekt, jímž je jisté

místo v těle nebo představa umístěná v těle. Přitom je nezbytné udržovat bdělost na tak vysokém stupni, že si je při tomto soustředění cvičící člověk vědom sebe sama. Za těchto okolností mysl přestane putovat jak za dohledu denního vědomí, což se pokládá za vědomé myšlení, tak i podvědomě, což se pokládá za bloudění myslí. Přestane-li mysl putovat, přestane člověku předkládat jeho domněnky a přesvědčení jako objektivní pravdy a to je podmínkou k probuzení postřehovací moci, prorážející si cestu klamnými zdánímí ke skutečnosti a pravdě.

*6. Neboť: když se mu jeho vlastní podoba bude jevit ne-
skutečnou jako při probuzení všechny ty tvary, jež vidí
ve snech;*

*7. když již neuslyší ony mnohé zvuky, jen pak může rozpo-
znat ten Jediný vnitřní zvuk, jenž ničí zvuky zevní.*

Je-li zastaveno mechanické myšlení silou mentálního soustře-
dění s oporami a přivedeno až k výslednému jevu, jímž je jistý
stupeň prozření, ukáže se náhle, že až dosud viděné jevy jako např.
příroda, lidé a živočichové jsou pouze masky zakrývající rozhodu-
jící psychickou skutečnost, která má často zcela jinou povahu než
její maska. A zajímavé přitom je, že člověk, jenž dosáhl prozření,
nenachází mezi jevy, které může právě pozorovat, „charaktery“,
nýbrž spíše stroje, poháněné psychickými podněty jako např. váš-
němi, vzruchy, rozličnými city a hlubokými pohnutkami... A čím
lépe vidí, tím více zjišťuje, že jevy jsou jen „prapory vlající ve
větru niterných napětí, přiváděných k vybití schopností vlastního
myslového vnímání“.

Když člověk utichne (mentálně) silou soustředění, pozná též, že
se vymanil z lomu, který vyvolává zrání, růst a vývoj organismů,
tvůrčí dění a všechny počiny živoucích tvorů; to je znamení, že se
skutečně propracoval do ticha. Toto ticho se mu stává životním
prožitkem, jako mu až dosud byl životním prožitkem tento lomoz,
postihující každou bytost i tvora, kteří se nevymanili z mechanic-
kého myšlení silou soustředění.

Postřehy, jejichž pomocí proniká člověk k poznání životní me-
chaniky, neukáží pouze to, že všechno živé je jen strojem uváděným

v pohyb příslušnou pohonnou látkou, ale dokazují mu, že i on je takovým strojem. K těmto postřehům totiž dochází v psychickém přerodu a přitom se i on sám pozná jako bytí neskutečné, jelikož je oživováno příčinnými karmickými silami. U příznivých typů provádějících jógu je toto poznání počátkem úsilí, jehož pomocí si chtějí podmanit sebe samy; chtějí tak přestat být stroji a stát se bytostmi, to je jevy, které vládnu svému bytí svou vůlí.

Tím buď řečeno, že dalším cílem jógy je dovést člověka ke schopnosti nebo k síle, kterou by mohl sobě vládnout. Kdo to dovede, ten jistě v sobě nejprve udělá pořádek: potlačí nežádoucí duševní stavy a začne žít v dobrých stavech. — Kdo sobě vládne a žije jen v dobrých stavech, aniž se nechá dosud nezničenými bytostnými sklony přimět k tomu, aby porušil příkaz neublížovat jiným tvorům a bytostem, ocitá se — a to bezprostředně — v božských stavech a tím ovšem i v božských oblastech. To znamená, že sebevláda, kterou rozumíme podmanění si sebe sama až ke schopnosti žít ve chtěných dobrých stavech, pozvedá ihned člověka do nebe, jestliže dovede neuposlechnout eventuálních impulsů, aby komukoli ubližoval za účelem jakéhokoli vlastního prospěchu. A to je vlastně začátek jógy. Další výsledky se vymykají pochopení...

8. Jedině pak, nikoli dříve, opustí oblast asat, klamný svět, aby vstoupil do říše sat, oblasti pravdy.

Oblast asat je vlastně svět kolotavých existencí, věčného koloběhu zrozování a umírání, svět neklidu a klamů. Synonymum sansára podle sanskrtu a korwa v řeči tibetské. — Kde končí oblast asat začíná oblast sat. Oblast sat obsahuje na nižších stupních sféry dévů, na nejvyšším stupni Světlo, jehož obdobu bychom mohli vidět ve bdění, které není opřeno o smyslové vjemy. Tedy ve „bdění o sobě“, což je též jas vědomí, kosmická prázdnota, která dala vzniknout kosmickým tělesům a všemu bytí ze svých vlastních schopností a sil.

9. Dříve než duše prohlédne, je nutno dosáhnout vnitřního souladu a tělesné oči se musí stát slepými k veškerému klamu.

Vidět duší je symbolický výraz pro vysoce vyvinutý intelekt, který jsem označil za schopnost prozření. — Aby mohl člověk vidět svou duší, musí zničit mechaniku zrakového vnímání. Nevidět, jak lidé obvykle vidí a viděné vnímají, je psychická i mentální kázeň, jejíž bezprostřední ozvou je postřehování, pronikající tvářností věcí do hlubin jejich nitra. Nechce-li však člověk vidět ani jejich povrch ani jejich nitro, stane se schopným vidět Prázdnotu samého absolutna.

10. Dříve než duše počne slyšet, musí se obraz (člověk) stát hluchým stejně k řevu jako k šepotu, stejně k hlasům troubících slonů jako k stříbrnému bzukotu zlaté světlušky.

Člověk — obraz: zevní bytost, vnímající smysly. Tento člověk musí zaměřit slyšení k opěrnému bodu pro soustředění, který může být pouze „tichou oporou“. Musí se mu v tomto smyslu věnovat do té míry, aby přestal slyšet jak to, co v něm budí strach a co si může vysvětlovat jako zlé předzvěsti, které se ho bezprostředně týkají, tak i to, co je mu příjemné a vábí k přilnutí. Díky takovému utišení jistě dosáhne pravého bytostného utišení, které předchází slyšení „zvuku náda“, zvuku tvůrčího ticha; to je v poměru k individuu konečné, takže jen předchází dalšímu tichu, symbolizujícímu „ticho pravého vykoupení“.

11. Dříve než duše bude s to pochopit a se rozpomenout, musí být sjednocena s tichým mluvčím právě tak jako tvar, do něhož bude hlína uhnětena, je nejdříve spojen s myslí hrnčářovou.

12. Neboť jen tehdy duše uslyší a vzpomene si.

13. K vnitřnímu uchu potom promluví

Kdo dokáže ztichnout mentálně tak, že uslyší hlas náda, vytváří předpoklady, aby se v jeho bytosti z hlubin zapomnění opět vynořilo božské prožívání, které zaniklo mravní a psychickou degenerací lidstva. Jde tedy o pochopení a rozpomenutí se na zapomenuté božské prožívání, které přestože se nám v běžném případě vůbec nepřipomíná, v nás dříme, skryto v latentním stavu. Je v nás skryto v takové hloubce, že je třeba v tichu nemyšlení se tak soustředit,

že takřka dospíváme k vědomé i duševní jednobodovosti; když dokážeme z bodu velikosti špendlíkového hrotu vytvořit pro vědomí a mysl spolehlivou oporu, tu konečně poskytneme božským stavům dost širokou cestu, aby se mohly dotknout našeho vědomí a připomenout se nám jako stavy našeho původu.

Ale tato tradiční a spolehlivá cesta k rozvoji božského prožívání není jediná. K božskému prožívání lze dospět i přímým soustředěním na ticho, promítnuté vně bytosti jako prostor naplněný jistými kvalitami nebo prostor z těchto kvalit vytvořený. V tom případě je však tento stav cílem úsilí, kdežto tradiční postup vede k pochopení, že tento stav je pouze průchodní.

HLAS TICHÁ

a řekne:

Hlas ticha je v náboženské mluvě hlas boží. Z psychologického hlediska je to stav výkonné blaženosti, která se vyvinula z naprosté nezřetelnosti do embryonálního stavu; v něm se již může připomínat vědomí člověka jako srovnávací měřítko, vystupující samo sebou proti světskému stavu obecného člověka. Ale i když je Hlas ticha možno psychologicky i fyzikálně dobře odvodit, neznamená to ještě, že jde o jev, který je možno zařadit do obvyklých jevů a pak ho již nebrat v úvahu, protože momentálně není tak naléhavý jako jiné psychické jevy, které nás tíží a nutí řešit obecné problémy. Symbolizuje nebeskou přirozenost, kterou je nutno rozvinout, jestliže chceme překonat strasti provázející světský život a povznést se k žití harmonickému.

14. Usmívá-li se tvá duše, koupajíc se ve slunečním svitu tvého života; zpívá-li tvá duše v kukle z masa a hmoty; lká-li tvá duše v turzi vlastního klamu; usiluje-li tvá duše přervat stříbrnou nit, která ji poutá k Mistrovi,⁴ pak věz, ó záku, že tvoje duše patří zemi.

Sluneční svit života je básnické rčení, vztahující se na optimismus mládí, které znamená rozvoj životních sil. Ale karmicky mladý může člověk být až do svého stáří. V takovém případě jde o tvora, jenž spěchá za životními zkušenostmi, předpokládaje, že budou jenom příjemné. Ale svět klame. Každá situace, která se

zdála příznivou, když byla člověku ideálem, jež se snažil uskutečnit, jeví se v nejposlednějším projevu jako nežádoucí; monada procházející z vtělení do vtělení pomalu stírá tyto poznatky v hlubinách těchto vtělení. Když jich dost nastřádá, stanou se tekutinou, která začne přetékat z podvědomé oblasti do oblasti vědomé. Potom se člověk stává pesimistou, jako bývají starci, i když třeba začal právě žít jako dítě, které začíná chápat život. To je ovšem znak karmické dospělosti, která vnímá život a bytí jako sen a jejich prostřednictvím získávané zkušenosti jako zbytečnost. Pak duše, čili souhrn vědomí a já, přestane „zpívat v kukle z masa a hmoty“ a „lkát ve tvrzi vlastního klamu“, neboli přestane kolísat mezi doufáním a zoufalstvím pocházejícím ze zklamání. Naopak bude usilovat o to, aby rozvinula božskou přirozenost, o níž jsem mluvil v předešlém komentáři, aby mohla začít žít v blaženosti z odpoutání a uvolnění.

15. Když tvoje rozvíjející se duše dopřává⁵ sluchu víru světa, když tvoje duše odpovídá řvoucímu hlasu velikého klamu,⁶ když poděšena při pohledu na palčivé slzy bolesti, když ohlušena výkřiky zoufalství tvá duše se stahuje do svého jáství jako plachá želva do svého krunýře — pak věz, ó žáku, že tvoje duše je nehodným svatostánkem svého tichého Boha.

Žít v úzkém vztahu s transcendentální oblastí neznamená ještě žít stranou drsných skutečností obecného života. Ale žít v tomto vztahu je možné jen tehdy, když člověk moudrostí vyvažuje strasti obecného života, v jejichž středu žije vždy, dokud nosí hmotné tělo. Další stupně mystického nebo jógického vývoje jsou proto v přímé spojitosti s normálním lidským učením, které je ve spojení se životními zkušenostmi; jejich pomocí se prostřednictvím pochopení překonávají životní strasti, jež postihují svět.

Kdo dovede žít božský život, jen když se zcela abstrahuje od života, ten nemá předpoklady k tomu, aby v něm setrval vždy a za všech okolností. Jestliže se může na základě vnějších podmínek izolovat od společnosti, může to vždy být jenom na čas, ať již z důvodů vnějších, nebo vnitřních. A kdyby se ze zevních důvodů nemusil nikdy vrátit do lidské společnosti, rozhodnou tuto otázku vnitřní činitelé. Člověk jako fyzickým tělem obdařená bytost není

tvor naprosto samostatný. Právě strukturou svého těla je spjat se vším, co žije; nedovede-li žít božský život ve společnosti, pak jej přestane žít v tu chvíli, kdy ho mocný hlas jeho přirozenosti zavolá zpět do lidské společnosti. A nezavolá-li ho, je nutno zkoumat, zda není bytostí zlomenou . . .

16. Když počne tvoje duše slít a vyklouzne ze svého bezpečného útulku, když odpoutavši se od svého ochranného svatostánku napíná svou stříbrnou nit, spěchajíc dál; když patříc na svůj vlastní obraz na vlnách prostoru si šeptá „To jsem já“, pak si přiznej, ó žáku, že tvoje duše je chycena v pavučinách bludu.⁷

Kdo usiluje o zkušenost nejvyššího stupně mentálního utišení, zažije v jistém stupni uskutečňování ticha obrozovací pochod, který se projevuje vlitím nových životních sil do bytosti, vyčerpané životními zkušenostmi. Není-li za těchto okolností člověk dosti karmicky zralý, stává se obrozovací pochod vzpružením na nižší úrovni. Posílen spěchá znovu do světa za životními zkušenostmi a nesmí předpokládat, že spěchá za něčím jiným než za stupňováním strastí až do míry neúnosné.

Mystické snahy neslouží k tomu, aby si člověk přišil duchovní opičí žlázy, které posílí jeho smysly. Rozvoj životnosti, přirozený výsledek na cestě skutečného zřikání se světa, by snažícím se člověku měl připomenout, aby všechny své právě rozmnožené síly věnoval dalšímu mystickému uskutečňování, neboť tato vzpruha je pouze dočasná. Promarní-li rozmnožené životní síly, pozná se jednou jako předčasně vyčerpaný stařec, který pro nedostatek sil nemůže dosáhnout vysokých mystických met, ale nemůže žít dobře ani na zemi.

17. Tato zem, žáku, je síní žalu, v níž po stezce příšerných zkoušek jsou rozsety pasti, které mají polapit Já bludem, jenž se zove „veliké kacírství“.⁸

Zkoušky, o nichž se zde mluví, nejsou příšerné svým rozsahem, zjevem a momenty, nýbrž kvalitou. Pravé mystické zkoušky jsou potud příšerné, že celá mystická stavba se vždy zhroutlí, jestliže se hledající člověk zapomene a věnuje na chvíli pozornost něčemu

jinému než právě nejvyššímu stavu. Ježto se však zhroutí vždy celá světskost, když člověk věnuje myšlenku nejvyššímu stavu, je toto prokletí mystického postupu naprosto správné. Ukazuje také, že hraniční mez oddělující duchovní oblasti od oblastí fyzikálních je tak úzká, že dovoluje duchovním bytostem uskutečnit světskost a světským uskutečnit božskost.

Zapomene-li se ten, kdo uskutečňuje nejvyšší stav, a padne do světskosti, protože věnoval světu jedinou myšlenku, padá vždy jen tam, kde byl. A jestliže se mu po zkušenosti z uskutečňování nejvyššího stavu jeví jeho dřívější přirozený stav jako příšerný, je to záruka, že někdy po teoretickém posouzení povahy svého dřívějšího stavu, jindy po jednom a jindy opět po dvou poklescích bude mít vždy dosti síly, aby se udržel na vysoké mystické cestě.

18. Tato zem, ó nevědomý žáku, je pouze ponurá brána vedoucí do šera, jež se prostírá před údolím pravého světla, onoho světla, jež vítr neuhasí, onoho světla, jež hoří bez knotu či oleje.

Svět je viděn jako ponurá brána proto, že je zřejmě jeho úlohou dovést člověka životními zkušenostmi do šera poznávání pomíjejícího světa samého, tak i všech světských jevů. Aby svět mohl splnit svou úlohu, nemůže člověku poskytovat jen příjemné životní zkušenosti, ale spíše zkušenosti zkrušující. Právě jimi se změnil jeho dosavadní zřetel, které jsou vždy prvopočátečními podněty, vedoucími na cestu osvobození.

19. Veliký zákon praví: „Abys poznal JÁ VEŠKERENSTVA,⁹ musíš nejprve poznat svoje vlastní Já. Abys dosáhl poznání onoho Já, musíš se vzdát já ve prospěch ne-já a bytí ve prospěch nebytí; pak teprve můžeš spočinout mezi perutěmi Velikého ptáka. Ach, jak sladké je odpočinutí mezi křídly toho, jenž se nerodí, aniž umírá, ale jest AUM¹⁰ po věky věků.¹¹“

Pozná-li kdo sebe, pozná celý svět. Neboť všechno existující je projekcí vlastních duševních stavů, tu více realizovaných, tu více příznakových. A stavy kterékoli bytosti, s níž se člověk dostává do styku, doléhají na něho — jestliže se dovede správně pozorovat,

a proto se poznávat — jako její charakteristické působení, projev to některého ze stavů, který on sám prožil, prožívá nebo bude prožívat. Vzniká jen otázka: je snadné poznat sebe sama? Předpokladem sebepoznání je správné pozorování sebe. Nikoli jen v zevních úkonech a projevech — to je jen cesta k pravému mystickému pozorování sebe. Je nutno pravým soustředěním, o němž jsem již mluvil, utiřit celou bytost a pak ji pojmout jako předmět pro pozorování především pokud se týče myšlení, citění a duševních stavů. Tímto způsobem se uschopníme vnímat všechny změny, k nimž dochází na psychické úrovni; z jejich pozorování vzejde poznání jejich příčin.

Když se člověk psychicky obsáhne, a to vědomým pozorováním se ve stavu vědomého uvažování, vztaženého k příčinám psychických změn, může již nechtěné duševní stavy potlačovat a chtěné nechat rozvinout. Je-li již trvale ve chtěných (dobrých) duševních stavech, může s úspěchem rozjímat o AUM, které symbolizuje trojí fázi bytí, totiž jeho vznik, trvání a zánik v prázdnotě absolutna.

20. Chceš-li dosáhnout poznání, pak usedni na Ptáka života.¹²

21. Chceš-li žít, vzdej se života.¹³

Toto je poukaz k tomu, abychom se nepoutali k časnému životu, vázanému na fyzické bytí, ale věnovali se uvědomování absolutna a rozjíмали o něm. Když si za těchto okolností budeme uvědomovat sebe v bytostném smyslu, dáme své vlastní bytosti okusit bezčasovost a bezprostorovost absolutna.

Tento zážitek je nezbytný, myslíme-li na vznik moudrosti. Bytost je v psychologickém smyslu nejnižší vědomou úrovní citu, jehož prostřednictvím shromažďujeme životní zkušenosti. Je-li životní zkušeností dotyk absolutna, pak je všechno jsoucí odsunuto jako pozorovatelná předmětnost; kdo může prohlédat všechno, co je, je bytost nejzkušenější, moudrá.

*22. Tři síně, ó unavený poutníče, vedou ke konci námah.
Tři síně, ó vítězi nad Márou, povedou tě třemi stavy¹⁴
ke čtvrtému¹⁵ a odtud do sedmi světů¹⁶, světů věčného
odpočinutí.*

23. Chceš-li vědět, jak se jmenují, pak slyš a pamatuj.

Tři síně a tři stavy jsou: nevědomost, která je duchovním spánkem, školení, které je duchovním tápáním za světlem, a moudrost, která je duchovním bděním. Všechny tři opatřují člověku životní zkušenosti, které jej pozvedají do stavu túrja, stavu, který předchází nejvyššímu sjednocení.

24. První síň se jmenuje nevědomost — avidja.

25. To je síň, v níž jsi spatřil světlo světa, v níž žiješ a v níž zemřeš.¹⁷

Z bytostného hlediska je člověk citem ve hmotě realizovaným; duchovní projevy citu jsou bezčasovým opakováním bolestných zkušeností ze snahy dosáhnout něčeho potěšujícího. Zkušenostní zraní na této úrovni je tak pomalé, že se nedá ani pozorovat. Jsme totiž stále stejně hmotní, pokud lidská paměť sahá; životní zkušenosti, které přijme samo tělo, přetvářejí fyzickou bytost v bytost stále subtilnější. Nadměrné nahromadění životních zkušeností v těle by fyzickou bytost přetvořilo v duchový útvar, v bytost neviditelnou.

26. Druhá se jmenuje Síň školení. V ní tvá duše nalezne květy života, ale pod každým květem stočeného hada¹⁸.

Jestliže se někdo duchovně probudí do té míry, že začne žít vědomě ve světě jevů, najde v něm tolik zajímavostí až zázraků, že pro obdiv zapomene na nejvyšší cíl, aby se mohl více zabývat právě těmito zázraky a zajímavostmi. Učiní-li to, ztratí již nalezenou cestu a zaplete se do sítě přeludů, utkané ze změn stavů a forem pozorovatelného světa.

27. Třetí síň se nazývá moudrost, za níž se pak prostírají bezbřehé vody Akšary, nezničitelné studnice vševědoucnosti¹⁹.

Pravá moudrost vede vždy člověka k uskutečnění absolutna. A uskuteční-li je člověk ještě dokud je živ, prožívá nebeské stavy jako nebešťané, kteří žijí moudrostí a nikoli citem nebo pudem jako lidé.

28. Chceš-li bezpečně projít první síni, pak ať tvá mysl klamně nepokládá ohně chťičů, jež tam žhnou, za sluneční svit života.

Citový život jsou vlastně jen a jen uchopovací akty. To lze vidět u nejnižších organismů, které neprojevují svůj život ničím jiným než právě úsilím o získání potravy. Z duchovního hlediska je to pouze chťič, i když z lidského hlediska je to jen nevyhnutelný projev pudu sebezáchovy. Ale ať je tomu tak, nebo onak, člověk, který touží po tom, aby uskutečnil nejvyšší stav, nezbytně musí zasáhnout i do běhu věcí v prostých aktech, inspirovaných životním pudem nebo pudem sebezáchovy.

Je třeba vědět, že životní pud je příčinou trvalého psychického nepokoje; z duchovního hlediska je to vzrušení, jaké zabraňuje tomu, aby byl uskutečněn pravý klid. Kdo touží po nejvyšším Uskutečnění, musí se proto přinutit k dokonalému klidu ve smyslu přirozeného chťění, aby vůbec mohl zažít pravý stav soustředění. A tento klid lze uskutečnit pouze naprostým nezájmem o svět.

Kdo vědomě a rozvážně potlačil každý zájem o svět a učinil ze sebe pouze předmět zájmu, ten zažije klid pocházející z nechtění a tím i soustředění, které zavádí vědomí k samému vzniku života. To je velmi poučné a je nezbytné propracovat se k tomu.

Mnozí lidé jsou však duchovně velmi málo vyvinutí, proto mohou považovat projevy životního pudu za pravý smysl života. Kdo se však takto dívá na svět, ten je již na scestí, a proto jsou jeho mystické snahy marné.

29. Chceš-li bezpečně projít druhou síni, nezastavuj se, abys vdechoval omamnou vůni jejích květů. Chceš-li být osvobozen od svých karmických řetězů, nevyhledávej svého gurua v těchto oblastech klamů.

Přísně vzato znamená tato poučka to, abychom odmítali i vzdělanost, jejímž cílem je seznámit lid s povahou a zákonitostí nevyhnutelných přírodních dějů. Je to přece jen operace, jejíž pomocí svět nutí vědomí jedince setrvávat na půdě pomíjivého světa; máme však vědět, že jsme obdrželi lidské tělo jen proto, abychom se s ním

jakožto se svěřeným kapitálem vrátili ke svému prapůvodu, do absolutna. Ústavy pro zevní vzdělávání jsou proto čarodějně kuchyně, v nichž se pravé založení člověka přetavuje tak dlouho, až všechno jeho vědomí bude absorbováno světem. V tomto smyslu si tyto ústavy svými učebními osnovami nezadají s učením černých mágů. Obojí člověka usměřňují do světa, což je pravým předpokladem pro jeho duševní a duchovní zničení. Nebo se snad mám přiznat, že se mýlím? Mám přiznat, že dosavadní postup ukazuje pouze na další vývoj člověka? — Je „doba žní“. Jako vybíráme ze zemských hlubin užitečné nerosty, tak vybíráme z duševních fondů, jež člověk v sobě chová jako duševní majetek vytvářený po nesčetné generace. Až ho vybereme, nastane degenerace. To vím ze zkušenosti, kterou jsem získal při uskutečňování absolutna prostřednictvím snahy o jeho pojetí.

30. Mudrcové neprodlévají v místech radovánek smyslů.

31. Mudrcové nedbají sladkých hlasů klamu.

32. Hledej toho, kdo tě zrodí²⁰ v Síni moudrosti, v síni, která leží dále, kde veškerý stín je neznám a kde světlo pravdy září v nehynoucí nádheře.

Kdo se chce osvobodit, musí se uzavřít světu, ať se mu svět představuje jako dárce příjemných smyslových vzrušení, nebo slibuje odpočinek, často tak žádoucí, když je člověk po dlouhou dobu vystaven zření skutečnosti a pravdy. Když se světu uzavře, setrvává v klidu, který je jistým druhem soustředění.

33. Ono nestvořené přebývá v tobě, záku, stejně jako v oné síni. Chceš-li toho dosáhnout a obé spojit, musíš se svléci ze svého temného roucha klamu. Udus hlas těla a nedovol žádnému smyslovému obrazu, aby se dostal mezi ono světlo a světlo tvé, aby tato dvě mohla splynout v jedno. A když jsi poznal svou vlastní adžňánu²¹, prchni ze síně školení. Tato síň je nebezpečná svou zrádnou krásou, je jí však třeba ke tvé zkoušce. Měj se na pozoru, lanú, aby oslněna klamnou září tvá duše neprodlévala a nebyla chycena v jejím mámi-vém světle.

34. *Toto světlo vyzářuje z drahokamu velikého svůdce (Mára)²². Okouzluje smysly, spoutává mysl a činí z nepozorného žáka opuštěnou trosku.*

Ať je pravá kvalita nejvyšší skutečnosti jakkoli nepoznatelná tomu, kdo neusměrnil rozlišující pozorování k absolutnu, přece v něm existuje stále jako semeno, které až dosud nemělo podmínky ke vzklíčení a vzrůstu. Tyto podmínky jsou však získány uvědomovacími postupy, které se týkají různých fyzikálních kvalit, obsažených jak v kosmu, tak v každém tvaru a tvaru. Ale teprve když se člověk vysvěle z omezujícího uvědomování, které je podmíněno náklonností vědomí k uvědomovacím aktům vymezujícím jak pojmy, tak i vnímání, pozná nejvyšší kvality samého absolutna jako totožné s nejvyššími kvalitami svého bytí; to je předpoklad ke sloučení átmana s parabrahma.

Pravou překážkou sloučení átmana s parabrahma je však silný projev životnosti, v němž síly bytí překonávají síly rozumu a vědomí. Jakmile jsou síly bytí překonány silami intelektu, ducha, vědomí nebo rozumu, začne se rozvíjet i pravé (objektivní) poznání. Díky jemu může člověk vyjít ze síně školení, kde je strháván dotykovými efekty, čili prožitky, které se vždy vztahují na citové reakce.

Citové reakce je však nutno považovat za elementární postup k životním zkušenostem. Proto je citu třeba všude, kde není předpokladů pro nabývání životních zkušeností cestou filozofickou. To znamená, že každá bytost, která nezískala moudrost správným duševním postojem a orientací, musí prodlévat v síni školení; v ní najde nepřeberné množství příčin k různým citovým efektům, tak svůdným pro každého karmicky nezralého tvora, aby vytvářel kladný poměr ke světu dění.

Jestliže pozná tyto příčiny k různým citovým efektům jako bezvýznamné a bezduché, může se ten, kdo se stal žákem jógy, zaměřit k absolutnu. Po tomto aktu se však již nedoporučuje, aby se znovu zahleděl zpět do světa. Vjem absolutna působí jako elixír, jehož oběh fyzickými žilami vzbuzuje kladný poměr ke světu na vysoké úrovni. Ve většině případů to znamená, že se člověk dopouští neodpuštělného hříchu proti Svatému duchu, který ho pak

již nepřijme, ale zavrhne do temnot subjektivismu, symbolizujících docela dobře samo peklo.

Proto snášejíme životní zkoušky, ať se projevují jako svody, nebo neúnosné utrpení. Tím se zvětší i naše duchovní svoboda. Až překonáme náklonnosti ke světu, nebudeme snad musít prchat ze síně školení, neboť sama adžňána prchne od nás jako pokušitel, jenž nás až dosud dovedl klamat zrádnými fantasmagoriemi.

35. Můra přivábená oslňujícím plamenem tvé noční lampy je odsouzena zahynout v lepkavém oleji. Duše neobezřelá, která se nedá do boje s výsměšným démonem klamu, vrátí se na zem jako otrokyně Márova.

Můra, toť hledající lidská bytost, dosud slabá v duchovním předsevzetí, které může zaniknout, jestliže se v ní více rozdmýchá životní chtíč ve všech obměnách. Text to přirovnává k plamenu vlastní noční lampy. Ale hledíme-li na duchovní snahy jedinců ze širokého zorného pole, je každý člověk podoběn spíš můře než cherubovi. Proto je nutné počítat s tím, že vzdávání se světa je skutečný zápas s démonem klamu. Kdo v něm umdlí dřív, než dosáhne nejvyššího výsledku, ten se může stát otrokem Mára, zejména jde-li o psychicky citlivého člověka. Každý žák jógy by proto měl zmobilizovat všechny síly a založit své úsilí na vykořenění veškeré negace a pasivity, která se v něm může objevit. Neboť pozitivní duch, totiž člověk nanejvýš energický a niterně činný, je vždycky blíž vysokému uskutečnění než duch pasivní.

I když energie, činnost a pozitivní chování je pouze náhražkou skutečné dokonalosti, přece jen vede k fyzickému uzpůsobení, jaké nacházíme u člověka duchovně dokonalého. A přitom usilující člověk nikdy není na smyslové úrovni vystaven takovému nebezpečí jako v prvých a dalších projevech uskutečňující se duchovní dokonalosti. Kromě toho čínorodost a energie vyrůstají z týchž sil, které pasivní povahy ponechávají bloudícímu myšlení; tato čínorodost a energie je vlastně též projevem uskutečňujícího se soustředění, neboť ji provází duševní usebrání.

36. Pohled na zástupy duší. Pozoruj, jak se vznášejí nad rozbouřeným mořem lidského života a jak vyčerpané, krvácející

a s přelámanými křídly klesají jedna po druhé na vzdouvající se vlny. Zmítány divými vichry, štvány bouřemi, jsou unášeny do strhujících proudů a mizejí v prvním velkém víru.

Tato vize je správná. Opravdu nestranný pozorovatel všeho dění může vidět, jak člověk v rozvoji svých životních sil skládá zpravidla naděje do světského života a jak se všechny jeho naděje rozpadají zklamáními, jež přicházejí jedno po druhém. Lidé, kteří mají v mládí mnoho ideálů, ale nejsou dosti moudří, aby uskutečňovali jen ty, které by je pozvedly do transcendentna, jsou životem pomalu ubíjeni a posléze upadají do naprosté podřízenosti vnějším vlivům.

Této situaci chce jóga předejít; proto jogínové podnikají zápas se svou přirozeností. Když se jim podaří propracovat se do stavu, v němž jejich denní vědomí není dotýkáno žádným vzduším zevním ani vnitřním, dosahují vlastně vítězství nad sebou v nižším smyslu. To je předpokladem pro získání dalších trofejí, z nichž nejvyšší jsou moudrost a spása.

37. Když jsi prošel Síni moudrosti a chceš dosáhnout údolí blaženosti, pak, žáku, pevně uzavři svoje smysly před velikým, děsným kacírstvím oddělenosti, které tě odlučuje od ostatních bytostí.

Vzhledem k bytostné existenci a začlenění jednotlivce do společnosti je učení o individualismu velmi pochybné. Jedinec je jenom článkem v nekonečném řetězu lidských bytostí a měl by si to připomínat vždy, nutí-li ho myšlení k tomu, aby se považoval za nezávislou jednotku.

Text spojuje blaženost s vědomím spjatosti jedince s celkem na základě mystických zkušeností. Soustřeďuje-li se totiž člověk ve vědomí sounáležitosti mezi sebou samým a celým lidstvem, rozvíjejí se v něm rozličné šťastné pocity. Soustřeďuje-li se však ve vědomí nezávislosti jako zcela samostatný jedinec, musí často čelit nepříznivým vlivům pocitu osamocení. Proto tato druhá cesta slouží jen jako pokusná metoda k získání určitých životních zkušeností, kterými se povznese do chladných výšin nezávislých mudrců.

38. Nedopust', aby se tvůj Zrozenec nebes, ponořený do oceánu máji, odloučil od své vesmírové rodičky (duše), ale nech onu ohnivou sílu, aby se uchýlila do nejvnitřnější komnaty, komnaty srdce²³, přebytku to Matky světa²⁴.

Zrozenec nebes znamená transcendentní bytost, která je v člověku buď v latentním, nebo rozvojovém stadiu. Ježto je však v těle, je v oceánu máji; proto by měl každý snažící se člověk velmi pečlivě uvažovat o všech svých dosavadních vztazích — ať skutečných, nebo jen psychických — než rozhodně vykročí na cestu Velikého osvobození. Text doporučuje, aby se neodlučoval od své vesmírné rodičky, od psychického stavu, který lze transformovat v elektromagnetické asociace, jejichž působením se teprve může začlenit jako bytnost určité kvality do psychického vesmíru. Usilující člověk by měl přijmout jako svou povinnost žít a setrvávat jako pozorovatel sebe sama, který nezasahuje do neustálých psychických vzduť jako ničitel, ale jen tato vzduť usměřňuje tak, aby byla dobrá a příznivá.

Vzdá-li se hledající člověk touhy přejít přímo ze světského života do klidu a pohody bytosti, která žije uvažováním a pozorováním sebe jako objektu, jenž obsahuje štěstí nejvyšší nečinnosti, měl by — podle slov textu — přinutit pozornost, aby se uchýlila do středu prsou v podobě jakéhosi mentálního svazku. A jelikož každý mentální svazek, jež jsme dostali pod dohled vlastního denního vědomí, musíme považovat za živou sílu, kterou můžeme pozorovat např. v živé pozornosti směřující k něčemu zevnímu, je soustředění tohoto druhu předpokládáno pro stažení elektromagnetického potenciálu, obsaženého v těle, přímo do místa koncentrace. Jeho stažení zvyšuje intenzitu jeho záření; tzv. živočišný magnetismus se tímto aktem mění až v zářivou a sršící energii, kterou jogínové našli v psychickém nervovém centru pod genitáliemi.

My lidé Západu o této síle také něco víme, nikoli však v témž smyslu jako jogínové, nýbrž jako fyziologové. Jsou to pohlavní energie, chovající geny a snad i jiné nosiče. Ale ať je tomu jakkoli, pohlavní energie není jen materiální esence s určitými nosiči, ale elektromagneticko-fluidický svazek, jenž vydá své psychické energie na přímý popud soustředění spojeného s rozjímáním

o transcendentnu. V tom případě pohlavní fyzická esence popustí elektromagnetický potenciál, jenž se bodovým soustředěním shlukuje v zářivý bod; ten, procházejí tělem, je s to rozpustit veškeré fluidicko-magnetické energie, zadržované ostatními psychickými i fyzickými ganglii.

I když soustředění v místa pudenda nejspíše vyvolává elektromagnetickou energii zvanou ohnivá nebo též hadí síla, neznamená to ještě, že její střediska nemohou být i jinde. Víím totiž, že soustředění do středu prsou, při němž se nepomíjí uvědomování si sebe sama fyzicky i psychicky, může přímo předcházet nalezení této síly v prsou; tak soustředění do kteréhokoliv místa v těle za předpokladu dokonalého sebeuvědomění vede vždy k tomu, že tuto sílu najde člověk tam, kam se soustřeďuje.

39. Pak se ona síla vznese ze srdce do šesté střední oblasti, na místo mezi očima, kde se stane dechem JEDINÉ DUŠE, hlasem, který vše naplňuje, hlasem tvého Mistra.

Tento přenos je podmíněn stoupající intenzitou soustředění, o němž jsem mluvil v předchozím komentáři. V přeneseném smyslu by se mohlo říci, že zpřítomňuje-li si člověk sebe sama s tendencí k jednobodovosti myslí, stupňuje časem jednak intenzitu soustředění, jednak vjemy svého těla jako čistší a čistší substance. Kvalita, kterou je tělo, se tím stále více mění vůči vědomí. Na vyšších stupních tohoto druhu vývoje se člověk může soustřeďovat tak, jako kdyby tělo bylo esencemi, které se samy sebou stahují k ústředí vědomí, totiž k hlavě. Když se posléze tělo pojaté jako esence stáhne do centra mezi obočím, projeví se to rozvinutím vhledu; oproti předchozímu a až dosavadnímu stavu člověka se to jeví jako jasno-zření nebo i schopnost, která mu umožňuje stýkat se s bohy.

40. Jen potom se můžeš stát poutníkem po obloze²⁵, jenž kráčí ve větrech nad vlnami a jehož kroky se nedotýkají vod.

Kdo ve snaze o zpřítomnění si sama sebe ve vědomí pojal do něho celou svou bytost a vývojovým postupem ji sublimoval alespoň v subjektivním smyslu, může dospět až k tomu, že se jeho vědomí uvolní od fyzického těla a smyslové sféry; on sám pak bude s to putovat oblastmi prostoru, provázen vědomím sebe jako bytosti

s tělem. A i kdyby neměl pocit, že jsa v těle, může kráčet kamkoli, zatím co jeho fyzické tělo setrvává na svém původním místě, přece se tento stupeň vývoje projeví v uvolnění vědomí, které se od stavu duševního unesení liší realistickým pojetím sebe sama.

Ti, kdo dosáhli stavu, který se označuje jako „poutník po obloze“, prožívají vždy pocity volnosti, aniž jsou zbaveni poznávání, že ještě nedosáhli poslední meze možností pro bytí, jež pochází z tohoto vesmíru. Tím je stav „poutník po obloze“ stavem přechodným; je třeba umět vykročit z něho k nejvyššímu Uskutečnění.

41. Než položíš nohu na nejvyšší příčku žebříku, onoho žebříku mystických zvuků, uslyšíš sedmerým způsobem hlas svého vnitřního Boha.*

Zvuky popisované v následujících odstavcích jako zvuky vlastního vnitřního Boha se opakují u všech, kdo šli „cestou konečného utišení“. Jak jsem již řekl dříve, je jejich zaznamenávání podmíněno psychickým uzpůsobením. Člověk, který usiluje o „konečné utišení“, dosahuje ho na duševní úrovni, zatím co jeho bytost pulsuje ve tvůrčím dění, které je zvukem jiné dimenze nebo oktávy. Za předpokladu, že proniká k absolutnímu tichu tak rychle, že se tvůrčí dění, v němž se nalézá jeho celá ostatní bytost, nemůže přiměřeně uklidňovat v poměru k jeho duševnímu utišování, bude slyšet zvuky, o nichž se text níže zmiňuje.

42. První je jako sladký hlas slavíka, jenž pje družce píseň rozloučení.

43. Druhý přichází jako zvuk stříbrného cymbálu dhjáníů, probouzející trpytící se hvězdy.

44. Další pak zní jako melodický nárek mořského skřítka uvězněného v jeho ulítě.

45. A po něm následuje zpěv víny.²⁶

46. Pátý zase jako zvuk bambusové flétny zařezává se ti do uší.

47. A pak se mění ve vřesk polnice.

* Vyšší Já.

48. Poslední se zachvívá jako temné dunění bouřkového mraku.

49. Sedmý pohlcuje všechny zvuky ostatní. Utichají, aby již nebyly slyšeny.

Všechny tyto zvuky symbolizují postup k duchovnímu tichu a pocházejí asi z napětí mysli proti předmětu soustředění, kterým je ticho. Tento předmět soustředění symbolizuje ovšem duchovní dokonalost, která je pravým tichem a vyplývá z přenosu vědomí do oblasti nadtvůrcí. Vědomí proto prochází při vývoji k tichu stavy přírodního utváření, kteréžto utváření je v přeneseném smyslu zvukem. První obrat vědomí ke „klidu za přírodou“ se proto ve zvukových efektech jeví jako příjemný tón, který zesiluje proti vyvíjejícímu se utišení až v úděsný rachot.

Jóga učí, že za silných zvuků má cvičící člověk obracet pozornost ke zvukům jemnějším. Domnívám se, že to není třeba připomínat. Kdo usiluje o naprosté utišení, je dříve, než zvuky zesílí v rachot a rány, tak zjemnělý, že se zcela samovolně upíná na zvuky příjemnější. A tyto zvuky, které jsou více tichem než zvuky, zesílí a rozvinou se; po jisté době bude dosaženo ticha a popisované zvuky se již nikdy nebudou opakovat.

50. Když oněch šest²⁷ bude usmrceno a položeno k nohám Mistra, pak se žák noří v JEDINÉHO,²⁸ stává se tímto Jedíným a v něm žije.

To znamená, že slyšené zvuky má mystik jako mystické dění obětovat pomyslnému božství a upínat pozornost na ticho. Projde-li za této situace celým kursem „slyšení“, bude zažívat nadále pouze ticho, které se v bytosti obráží ve stavech určitého druhu blaženosti.

51. Než vstoupíš na tuto stezku, musíš zničit své lunární tělo,²⁹ očistit své tělo mentální³⁰ a čistým učinit své srdce.

Text považuje lunární tělo za personifikaci, která byla vybudována výrony (životní silou), jejichž kvalitu a tendence vytvořily zřetel. Pokud jsem mohl zjistit, chtějí a vůle usměrňují životní sílu tam, kam se samy obracejí, zejména když chtějí a vůle jdou

za svým cílem nekompromisně. Ale životní síla nezůstává nezciitelným majetkem předmětu něčí žádosti, ať je tento předmět věc, nebo bytost. Tato síla požadovanou věc nebo bytost inspiruje, aby vešla do kontaktu s bytostí, která se k ní s chtíčem upíná. Pak se zase životní síla vrací zpět k žádající bytosti a stává se v jejím těle zplodinou, která se hromaděním stále více formuje v jakéhosi psychického dvojníka. Ten jako by byl ztělesněním všech forem citu, jenž se projevuje spontánními pohnutkami a počiny jako např. životním pudem.

Toto mystické vysvětlení vzniku astrálního dvojníka se může zdát filozofickou dedukcí. Ale astrální dvojník existuje i z hlediska psychologického. Je to soubor živočišných zřetelů, jež vytvořily jakýsi psychický svazek, druhé já, oživované nižším druhem vědomí, zvaným podvědomí, které se na povrchu projevuje rozličnými reflexy. A tento svazek je mocným a vědomým mentálním úsilím vystaven zničující síle. — Kdo se správně soustřeďuje na oporu v těle, ten právě bdělostí a vědomou činností (soustředěním) napadá především tento zledovělý citový svazek a tímto úsilím jej rozpustí. To se považuje za zničení lunárního těla.

Jeho zničení je nezbytné. Kdo mu poskytne možnost, aby žilo, protože si zachovává citovost, bude ve své snaze o zpřítomnění živoucí skutečnosti ve vědomí stále pokoušen citovými a živočišnými vzněty. Jejich existence mu vůbec nedovolí realizovat vysoký ideál, k němuž se ubírá svými snahami.

Tělo mentální je zplodinou myšlenkové činnosti. Kdo myslí čistě, ten toto tělo pročistí. A kdo zaměří citění k Bohu, očistí své srdce.

52. Čisté, jasné a průzračné vody věčného života nemohou se mísit s bahnými proudy monsunového přívalu.

53. Nebeská krůpěj rosy třpytící se v prvním paprsku slunce v lůně lotosu stane se kouskem hlíny, když padne k zemi; hle perla se teď stala trochou bláta.

Nejvyšší uskutečnění není problém. Vytrhněte vědomí a mysl ze světa, zaměřte je k transcendentnu a dospějete k němu. Ale pak jde o to setrvat v něm. K tomu je nutné neustálé mentální povznesení

a očišťování vědomí pomocí vysoké (transcendentální) náplně. Jinak perla dokonalosti bude stržena nečistými vodami lunárního dvojníka, kterého bude chvíli ozařovat a tím ho posilovat v životní žízni; potom však zanikne jako další člen astrálního souboru, který nazýváme lunárním tělem.

54. Bojuj se svými nečistými myšlenkami, než tě ovládnou. Nalož s nimi tak, jak ony chtějí naložit s tebou, neboť ušetříš-li je a ony se zakoření a porostou, pamatuj, že tě tyto myšlenky přemohou a usmrtí. Měj se na pozoru, žáku, a nepřipust, aby se přiblížil třebaš jen jejich stín. Neboť by vzrostl co do velikosti a síly a pak by tato zplodina temnot strávila tvou bytost dříve, než by sis plně uvědomil přítomnost tohoto černého, ohavného netvora.

Jestliže někdo vysokými zřeteli přenesl své vědomí do sféry dokonalosti, musí se stříci toho, aby dovolil vyvstat nižším zřetelům, které již přemohl. Dovolí-li jim, aby vyvstaly, musí počítat s tím, že se rozvinou do původní síly a opět zavalí jeho vědomí nyní již očištěné. — Co to znamená? Stačí jen „malý“ mentální poklesek, aby člověk ztratil s obtížemi dobytou cenu, dokonalost. Ostatně se lidé duchovně vyspělí liší od lidí duchovně nevyspělých právě kvalitou myšlení a náplní vědomí. Síly, energie, vědomosti, etiketa a všechny ostatní vlastnosti světce nebo hříšníka jsou pouhé nic v poměru ke kvalitě myšlení a náplni vědomí. Musí se jich dbát jen proto, že usnadňují vytvářet správnou náplň vědomí i kvalitu myšlení. Jinak jsou bezcenné.

55. Než bude mystická síla³¹ s to tě přetvořit v Boha, lanú, musíš získat schopnost usmrtit podle své vůle měsíční tělo.

56. Hmotné já a duchovní Já se nemohou nikdy setkat. Jedno z této dvojice musí zmizet; pro obě zde není místa.

Kdo se dokáže tak mocně pozvednout k Bohu, že na sebe zapomene v živočišném smyslu, ten již zničil své astrální tělo. Ale tento stav zpravidla nebývá trvalý. Člověk znovu upadá do stavu, v němž vnímá a pociťuje světsky; tento stav je podmínkou nového, opětného vzniku astrálního těla.

Jogín v tomto směru zkušený dovede své návraty do světa vyrovnávat duševním pozvednutím se k absolutnu a vyhlazováním projevů astrálního dvojníka, tj. citovosti a živočišnosti. — Po vyčištění vědomí člověk opět povstane v nejvyšším stavu vědomí; po jistém čase pobytu v nejvyšším stavu vědomí bude jeho bytost přetvořena do té míry, že se bude moci chápat jako bytost božská.

57. Dříve než tvá duše bude moci pochopit, poupě osobnosti musí být rozdrceno, červ smyslů musí být potřén tak, aby se již nezkřísil.

I když je osobnost pojem fiktivní, je přece jen dosti mocným centrem, aby přitáhla všechny zřetele do úzkého, klamavého pole subjektivních názorů a přesvědčení, zastírajících pravdu. A služebnými silami osobnosti jsou smysly, které egocentrismus pouze zesilují.

58. Nemůžeš kráčet po Stezce, dokud ses nestal onou Stezkou sám.³²

Člověk se stává Stezkou v tu chvíli, kdy se celá jeho bytost stává výkřikem buď po Bohu, nebo po pravdě či po poznání, nebo po duchovní dokonalosti. Tento výkřik je totiž vzepětím celé bytosti k jejímu ideálu; z psychologického hlediska je to možno chápat jako bytostné zmagnetizování, které uvádí životní síly do toku jedním směrem. A to je vlastně mystická cesta. Je to Cesta prostřednictvím bytostných tendencí; ty strhují takřka všechny buňky těla k jedinému cíli, jenž se takto stává dosažitelným.

59. Nechť tvoje duše dopřeje sluchu každému výkřiku bolesti, jako lotos obnažuje své srdce, aby se napil ranního slunce.

60. Nepřipusť, aby žhoucí slunce osušilo slzu bolesti, dříve než jsi ji sám setřel z oka toho, kdo trpí.

61. Ale dovol, aby každá palčivá lidská slza skanula na tvé srdce a zde zůstala; také ji nikdy nestírej, dokud nebude odstraněna bolest, která ji způsobila.

Tyto tři verše varují, aby se toužící člověk, jenž dovedl pochopit a povznesením mysli a odpoutáním vědomí uskutečnit stav niterného oprostění, neuzavíral strastem, v nichž se utápí všecken svět.

Jinak by se stal citlivým na stav, který právě získal. Místo aby svítil všem lidem jako ten, kdo dříve našel a nyní sdílí se všemi bytostmi své umění vymanit se ze strasti, umění, kterému se může naučit každý, by se pak uzavřel ze strachu před bolestí, která se v dalších fázích jeho vlastního osvobozovacího úsilí stane nevyhnutelnou.

Osvobozovací proces, který definitivně ukončuje strasti sansarického bytí, se musí dít v trvalém kontaktu se stavem, v němž člověk začal hledat a našel cestu osvobození. A není-li tato směrnice dodržena a člověk sahá hned při prvním záblesku nevyšší Skutečnosti po vtírající se volnosti a pocitech štěstí, nebude mít dost sil k dovršení na této cestě.

Otevření se pro bolesti, pod jejichž tíží klesá celé lidstvo, přetváří usilujícího člověka v silnou a moudrou bytost. Zachová fondy, z nichž bude moci čerpat na místech obtíží a překážek lidsky nepřekonatelných, obtíží a překážek, jimiž jistě bude muset projít, bude-li mít dosáhnout nejvyššího Uskutečnění.

62. Tyto slzy, ó ty, jenž máš srdce nejsoucítější, to jsou proudy, které zavlažují pole nesmrtelného slitování. Pouze na takové půdě vyrůstá půlnoční Buddhův květ³³, který nalézáme s většimi nesnázeami a který řídčeji spatřujeme než květ stromu vogaj. Je to semeno osvobození od znovuzrozdávání. Zbavuje arhata stejně zápasu jako chťiče a vede ho oblastmi bytí v mír a blaženost, známé jen v říši ticha a ne-bytí.

Kdo přijme zkoušku bolesti na samém počátku cesty ke zdokonalení, tvoří podmínky k dosažení nejvyššího cíle, za nímž se vydal. Zkouška bolesti je jinou formou vysokého soucítění, jež se projevuje jako andělský květ nebo sluneční záře, před nimiž ustupuje každá temnota pokušení nižšího druhu. Avšak soucit, o němž se zmiňuje text, není shodný se soucitem, který může mít milenec s trpící milenkou, matka s dítětem apod. Je to soucit, vyrůstající z docela jiných předpokladů, totiž z pozorování, vnímání a pochopení životní strasti, jejíž původ je v nepoznání (nevědomosti). Ten, kdo jde vysokou Stezkou, přetváří soucitem svou bytost v dynamického činitele, jenž vyrazí do světa lidí mocně nabitě

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading

.